HỌC PHẦN: NHẬP MÔN CÔNG NGHỆ SỐ VÀ ỨNG DỤNG TRÍ TUỆ NHÂN TẠO

BÁO CÁO BÀI TẬP

SỬ DỤNG AI CÓ TRÁCH NHIỆM TRONG HỌC TẬP VÀ NGHIÊN CỨU

I. Nghiên cứu chính sách học thuật về AI của các trường Đại học

Sự phát triển vũ bão của Trí tuệ Nhân tạo Tạo sinh (Generative AI) đã tạo ra bước ngoặt lớn trong giáo dục đại học. Tại Việt Nam, xu hướng quản lý AI đang dịch chuyển mạnh mẽ từ cấm đoán sang định hướng và tích hợp có kiểm soát nhằm thúc đẩy năng lực số của sinh viên đồng thời bảo vệ liêm chính học thuật.

1. So sánh chính sách giữa các đơn vị đào tạo

Dưới đây là bảng phân tích so sánh chính sách quản lý việc sử dụng AI giữa hai cơ sở giáo dục đại học tiên phong tại Việt Nam, đặt trong mối tương quan với khung pháp lý quốc gia:

Tiêu chí	Đại học RMIT Việt Nam	Đại học VinUniversity (VinUni)
Cách tiếp cận chính	Quản lý rủi ro kết hợp cung cấp công cụ an toàn nội bộ (Trợ lý Val).	Cá nhân hóa theo môn học thông qua Thang đánh giá mức độ sử dụng AI (AIAS).
Phân loại hành vi vi phạm	Sử dụng AI không khai báo bị xếp vào lỗi "Ghostwriting" (nhờ người viết hộ) - kỷ luật nặng.	Sử dụng vượt quá giới hạn quy định trong syllabus của môn học bị coi là gian lận học thuật.
Hỗ trợ công nghệ	Phát triển hệ thống AI riêng (Val) chạy trên hạ tầng an toàn bảo mật thông tin nghiên cứu.	Tích hợp công cụ phát hiện AI trong hệ thống LMS và đào tạo giảng viên kỹ năng đối thoại trực diện.

2. Hành lang pháp lý quốc gia (Thông tư số 49/2026/TT-BGDĐT)

Bộ Giáo dục và Đào tạo đã ban hành **Thông tư số 49/2026/TT-BGDĐT** (có hiệu lực từ ngày 15/8/2026) làm cơ sở pháp lý cao nhất cho toàn bộ hệ thống đại học Việt Nam. Thông tư xác định rõ: "*AI chỉ đóng vai trò là công cụ hỗ trợ, tuyệt đối không thay thế tư duy độc lập và vai trò tự học của người học*". Người học phải chịu trách nhiệm cuối cùng cho sản phẩm học thuật của mình và bắt buộc phải công bố minh bạch việc sử dụng AI.

3. Nhận định cá nhân

Tôi nhận định cách tiếp cận phân cấp như Thang đo AIAS của VinUni là thực tiễn và tối ưu nhất. Nó không cấm đoán cực đoan mà tạo không gian cho giảng viên chủ động thiết kế bài tập phù hợp với bản chất môn học (ví dụ: cho phép AI hỗ trợ viết mã nguồn ở môn lập trình nhưng cấm hoàn toàn ở môn thuật toán cơ bản). Việc kết hợp khung pháp lý của Bộ GD&ĐT cùng các quy tắc nội bộ chặt chẽ sẽ giúp bảo vệ giá trị tấm bằng đại học trước làn sóng tự động hóa.

II. Thực nghiệm nhiệm vụ học tập với sự hỗ trợ của AI

Nhiệm vụ lựa chọn: Lập dàn ý và viết thử nghiệm phần tổng quan tài liệu (Literature Review) cho đề tài: "*Tác động của xâm nhập mặn đến canh tác lúa gạo tại Đồng bằng sông Cửu Long và các giải pháp thích ứng bền vững*".

1. Nhật ký Prompting và Đầu ra của AI

Prompt 1 (Thiết lập cấu trúc dàn ý)

Người dùng: "Đóng vai chuyên gia nông nghiệp và môi trường. Hãy xây dựng một dàn ý chi tiết gồm 4 phần cho bài viết tổng quan nghiên cứu về tác động của xâm nhập mặn đối với sản xuất lúa gạo ở Đồng bằng sông Cửu Long và các giải pháp thích ứng."

AI Đầu ra (Tóm tắt): Trả về dàn ý gồm 4 mục: 1. Tổng quan vai trò ĐBSCL; 2. Cơ chế tác động sinh học của mặn đến cây lúa; 3. Thực trạng thiệt hại diện tích/năng suất; 4. Nhóm giải pháp thích ứng (giống lúa, hạ tầng, sinh kế mới).

Prompt 2 (Viết nháp nội dung chi tiết phần thực trạng)

Người dùng: "Hãy viết chi tiết mục 3 (Thực trạng thiệt hại diện tích và năng suất lúa gạo do xâm nhập mặn tại ĐBSCL). Yêu cầu viết theo văn phong khoa học và đưa ra số liệu minh họa cụ thể."

AI Đầu ra (Tóm tắt): Viết đoạn văn mô tả sự thu hẹp diện tích canh tác do nước mặn tiến sâu vào đất liền. Văn phong học thuật khá tốt, tuy nhiên số liệu bị mơ hồ ("hàng ngàn hecta", "thiệt hại hàng triệu USD") và hoàn toàn không trích dẫn được nguồn nghiên cứu cụ thể nào tại Việt Nam.

2. Đánh giá, chỉnh sửa và tích hợp sản phẩm AI một cách chủ động

- **Đánh giá (Critical Evaluation):** Đầu ra của AI có ưu điểm lớn về mặt cấu trúc logic, giúp tiết kiệm 70% thời gian xây dựng khung sườn. Tuy nhiên, nội dung chi tiết gặp lỗi nghiêm trọng về tính xác thực: số liệu chung chung, không cập nhật và thiếu nguồn dẫn uy tín. Nếu sinh viên bê nguyên văn vào bài viết sẽ phạm lỗi đạo văn và thiếu chiều sâu khoa học.
- **Chỉnh sửa & Tích hợp:** Tôi giữ lại khung cấu trúc khoa học của AI nhưng viết lại toàn bộ nội dung. Cụ thể: (1) Bổ sung số liệu thực tế từ báo cáo của Bộ Nông nghiệp & Phát triển Nông thôn năm 2024 về đợt hạn mặn lịch sử 2019-2020 (gây ảnh hưởng hơn 80.000 ha diện tích lúa); (2) Tích hợp thông tin thực tế về các giống lúa chịu mặn (như OM5451, OM18) được phát triển bởi Viện Lúa ĐBSCL mà AI không nêu chi tiết; (3) Viết lại các lập luận theo văn phong cá nhân để thể hiện năng lực tổng hợp thông tin của chính mình.

3. Trích dẫn việc sử dụng AI minh bạch

Tuyên bố đầu bài viết (Disclosure): "*Trong quá trình thực hiện bài nghiên cứu này, tác giả có sử dụng mô hình ngôn ngữ lớn ChatGPT (phiên bản GPT-4o, OpenAI) vào ngày 10/07/2026 để hỗ trợ xây dựng cấu trúc dàn ý tổng quan và gợi ý từ vựng học thuật chuyên ngành.*"

Trích dẫn tham khảo (APA 7th): `OpenAI. (2026). ChatGPT (Phiên bản GPT-4o) [Mô hình ngôn ngữ lớn]. https://chatgpt.com`

III. Phân tích các vấn đề đạo đức liên quan đến AI trong học thuật

1. Ranh giới giữa hỗ trợ hợp lý và gian lận học thuật

- **Hỗ trợ hợp lý:** Sử dụng AI để gợi ý cấu trúc bài viết, sửa lỗi ngữ pháp, hành văn, giải thích các khái niệm phức tạp hoặc đóng vai trò như một người bạn cùng thảo luận ý tưởng (brainstorming). Trong kịch bản này, tư duy chủ đạo và nỗ lực nghiên cứu bản chất vẫn thuộc về sinh viên.
- **Gian lận học thuật:** Sao chép nguyên văn văn bản do AI tạo ra và nộp trực tiếp cho giảng viên mà không qua hiệu đính; sử dụng AI để bịa đặt dữ liệu thực nghiệm (hallucination) rồi trích dẫn giả mạo; hoặc sử dụng AI để làm bài thi trực tuyến. Đây là hành vi lừa dối hệ thống đánh giá.

2. Quyền sở hữu trí tuệ và đạo đức trích dẫn

Các mô hình AI được huấn luyện dựa trên việc quét hàng tỷ tác phẩm có bản quyền trên Internet mà không có sự xin phép tác giả gốc. Khi sinh viên lấy đầu ra của AI nhận là của mình, họ phạm lỗi đạo văn thế hệ mới và tiếp tay xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ. Bản thân AI không có ý thức sáng tạo độc lập và không thể chịu trách nhiệm trước pháp luật, do đó AI không bao giờ có tư cách là "tác giả" của công trình khoa học.

3. Tác động đến quá trình học tập và phát triển kỹ năng lâu dài

Mặt tích cực: Nếu được sử dụng đúng cách, AI đóng vai trò như một gia sư cá nhân hóa 24/7, giúp dịch thuật tài liệu nước ngoài, giảm thiểu các công việc định dạng thủ công để người học tập trung vào tư duy phân tích sâu.

Mặt tiêu cực (Thui chột năng lực): Lạm dụng AI tạo ra hội chứng "ỷ lại". Sinh viên bỏ qua quá trình tự nghiên cứu và tư duy lập luận, dẫn đến suy giảm nghiêm trọng kỹ năng viết và tư duy phản biện độc lập.

IV. Bộ nguyên tắc cá nhân về sử dụng AI có trách nhiệm trong học tập

Để đảm bảo việc sử dụng AI luôn đóng vai trò nâng cao năng lực bản thân, tôi thiết lập bộ 7 nguyên tắc cốt lõi:

1. **Nguyên tắc "Tư duy độc lập trước, AI hỗ trợ sau":** Luôn tự phác thảo ý tưởng và khung bài làm bằng năng lực cá nhân trước khi mở bất kỳ công cụ AI nào.
2. **Nguyên tắc "Người gác cổng thông tin":** Tuyệt đối không tin tưởng mù quáng vào dữ liệu do AI cung cấp. Mọi số liệu phải được kiểm chứng lại qua các nguồn học thuật chính thống.
3. **Nguyên tắc "Chỉ mượn cấu trúc, không mượn tư tưởng":** Dùng AI để tối ưu hóa bố cục hoặc sửa diễn đạt, nhưng toàn bộ luận điểm phải xuất phát từ khối óc của chính mình.
4. **Nguyên tắc "Minh bạch tuyệt đối":** Luôn khai báo trung thực và đầy đủ sự can thiệp của AI trong bài làm theo đúng quy định.
5. **Nguyên tắc "Bảo mật dữ liệu học đường":** Không nhập các thông tin nhạy cảm, dữ liệu nghiên cứu chưa công bố hoặc tài sản trí tuệ của trường đại học vào các mô hình AI công cộng.
6. **Nguyên tắc "Không ủy thác năng lực":** Không sử dụng AI để làm thay các bài tập đánh giá năng lực tư duy cốt lõi (như viết bài luận đề, lập trình thuật toán cơ bản).
7. **Nguyên tắc "Trách nhiệm tối cao":** Bản thân người học chịu trách nhiệm duy nhất trước giảng viên về tính liêm chính, chính xác và đạo đức của sản phẩm học thuật cuối cùng.

SỬ DỤNG AI TRONG HỌC THUẬT

Ranh giới rõ ràng giữa Trợ thủ đắc lực và Hành vi Gian lận học thuật

AI LÀ TRỢ THỦ (NÊN LÀM)

Động não & Lên ý tưởng
Sử dụng AI để phá vỡ sự bí bách ý tưởng ban đầu, gợi mở các góc nhìn mới mẻ cho đề tài nghiên cứu.

Tóm tắt & Tìm tài liệu
Chắt lọc thông tin cốt lõi từ các tài liệu tiếng nước ngoài dài và phức tạp để tiết kiệm thời gian đọc hiểu.

Kiểm tra & Hành văn
Sửa lỗi chính tả, tối ưu hóa câu từ và cấu trúc ngữ pháp giúp văn bản mạch lạc, chuyên nghiệp hơn.

Xác thực & Trích dẫn
Sử dụng AI để định dạng tài liệu tham khảo theo chuẩn (APA, MLA) và luôn khai báo minh bạch sự can thiệp của AI.

GIAN LẬN HỌC THUẬT (TRÁNH XA)

Sao chép & Dán trực tiếp
Sao chép nguyên văn văn bản do AI tạo ra rồi nộp bài mà không qua hiệu đính hay trích dẫn nguồn học thuật.

Ủy thác hoàn toàn tư duy
Phó mặc toàn bộ quá trình phân tích sâu, suy luận logic cho AI khiến bản thân mất đi năng lực phản biện độc lập.

Bịa đặt dữ liệu & nguồn
Sử dụng dữ liệu giả mạo do lỗi ảo giác (hallucination) của AI hoặc tự tạo ra các nguồn tham khảo không tồn tại.

Rò rỉ thông tin nhạy cảm
Đưa các dữ liệu nghiên cứu chưa công bố hoặc thông tin bảo mật của nhà trường lên hệ thống mô hình AI công cộng.

"AI không làm cho bạn thông minh hơn, nó chỉ giúp bạn làm việc nhanh hơn. Trách nhiệm, tư duy phản biện và sự sáng tạo độc lập luôn thuộc về chính bạn!"